

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในเขตอีสานตอนล่าง*

A Model for Life Quality Development According to Local Wisdom of Kui
Ethnic Group in the Lower of Northeast, Thailand

บุรณเชน สุขคุ้ม

Boonchen Sukkum

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand.

Email: chen_517@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในเขตอีสานตอนล่าง กลุ่มประชากรเป็นชาวกวยตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ และชาวกวยตำบลกู่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำวัฒนธรรมและประชาชนพื้นที่เป้าหมาย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชาวกวยมีความเชื่อในผีบรรพบุรุษและศาสนาพุทธผสมกัน ก่อเกิดภูมิปัญญาสืบทอดกันมาเป็น รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางกายภาพ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและปัญญา คุณภาพชีวิตในด้านกายภาพเป็นการดูแลสุขภาพกายแบบองค์รวม คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ คุณภาพชีวิตทางจิตใจเชื่อมโยงกับความเชื่อผีบรรพบุรุษ ชาวกวยเชื่อว่า วิญญาณเหล่านั้นยังสถิตคอยดูแลลูกหลาน ชาวกวยจึงเช่นผีบรรพบุรุษเพื่อช่วยสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คุณภาพชีวิตด้านสังคม ชุมชนชาวกวยเป็นสังคมปิดส่วนใหญ่เป็นเครือญาติเดียวกัน มีผู้นำสายตระกูลเป็นแบบแผนดำเนินชีวิตและเป็นผู้นำพิธีกรรมก่อเกิดความมั่นใจแก่คนในตระกูล คุณภาพชีวิตด้านปัญญาเป็นความเข้าใจโลกและชีวิต การประกอบอาชีพ การป้องกันและแก้ไขปัญหา รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กวยมีลักษณะเป็นองค์รวม จากรูปธรรมสู่นามธรรมคือจิตใจและปัญญา ครอบคลุมถึงด้านกายภาพ จิตใจและอารมณ์ สิ่งแวดล้อม สังคมและปัญญา โดยสัมพันธ์กันทั้งคุณภาพชีวิตระดับปัจเจกและสังคม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; ภูมิปัญญา; ประเพณี; กลุ่มชาติพันธุ์กวย

Abstract

This research is the Qualitative research, there is purpose to study the quality of life development model using the local wisdom of Kui ethnic group in the areas of Lower Isaan. Populations are Kui people in Samrongtarb sub-district, Samrongtarb district, Surin province and Kui people in Ku sub-district, Prangku district, Sisaket province. Samples are consisted of leaders, ritual leader, cultural leader and people in the target areas, collecting the data by In-depth interview, focus group. The result found that:- Kui people believe in ancestral spirits and Buddhism, so it causes the wisdom inherited for a long time, life development model using the local wisdom is living in the suitable level as basic necessity, good survival both physical, social, surrounding and intellect, quality of life on the physical, it is health care, quality of life on the surrounding, it is living to correspond nature, quality of life on the mental, connected with belief in ancestral spirits, Kui people believe those spirits still reside to take care of descendants. So Kui people always propitiate the spirits to build quality of life on the mental and status on the emotional, quality of life on the social, Kui people community is the closed community, most of them are the same relative, there are lineage leaders who are elderly people as living pattern and ritual leader that cause the confidence for people in community, quality of life on the intellect, it is understanding world and life, occupation, protecting and solving problems, quality of life development model as wisdom of Kui ethnic group, it has the character as process and holistic. From concrete object to abstract is mind and intellect, it is holistic covering on the physical, mental and emotional, surrounding and intellect related each other both quality of life in individual and social levels.

Keywords: Life Quality; Wisdom; Tradition; Kui Ethnic Group

บทนำ

เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศก็คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป คุณภาพชีวิตของบุคคลมีส่วนสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ คุณภาพชีวิตของแต่ละคนและแต่ละกลุ่มคนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิหลังและบริบท สภาพสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลและกลุ่มบุคคล (Wasi,1998)

กลุ่มชาติพันธุ์กวยเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานตอนล่าง อยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก กลุ่มภาษามอญ-เขมรและเป็นเลือดผสมระหว่างพวกเวดดิท (Weddid Proto – Australian) กับพวกเมลานีเซียน (Melanesian) ในอดีตชาวกวยตั้งหลักแหล่งริมแม่น้ำมูลกับเทือกเขาตงรัก ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษและอุบลราชธานี โดยทั่วไปชาวกวยมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กวยเลี้ยงช้าง (กวยอะจิง) ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอท่าตูมและอำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ และกวยทำนาอาศัยอยู่ทั่วไปในเขตอีสานตอนล่าง (Meekusol,2002) กวยเลี้ยงช้างมีความเชี่ยวชาญในการจับช้างและฝึกช้างเพื่อใช้งาน ส่วนกวยทำนาประกอบอาชีพทำนาเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ชาวกวยนับถือผีบรรพบุรุษและนับถือศาสนาพุทธ ชาวกวยส่วนใหญ่อาศัยปะปนอยู่ในชุมชนกับชาวเขมรและชาวลาว ต่อมามีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมและกลายเป็นพื้นที่วัฒนธรรมอีสานใต้ที่โดดเด่นแห่งหนึ่งในปัจจุบัน ชาวกวยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติที่โดดเด่น มีประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของตนเองที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน (Motong, 2004) การศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กวยเป็นการศึกษาการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคม การมีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสติปัญญา เป็นการใช้ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน การใช้ชีวิตประจำวัน ปัจจัยสี่ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านั้นเป็นบ่อเกิดของคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมของชาวกวย ตลอดถึงการศึกษาองค์ความรู้ต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่ การทำมาหากิน การใช้ชีวิตประจำวัน บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค (Meekusol, 2002)

ภูมิปัญญาของชาวกวยดังกล่าวเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ถูกถ่ายทอดมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องการจัดกรของชุมชน การมีฐานรวมตัวด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ความคิด ความรู้ที่สืบสานและการประยุกต์นำมาปฏิบัติช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมให้คนปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ในขอบเขตที่พอดี ไม่ตึงหรือหย่อนเกินไป ทำให้วิถีชีวิตในชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยสันติสุข (Chanthong, 2001) การศึกษารูปแบบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในเขตอีสานตอนล่าง เป็นการแสวงจตุรร่วมระหว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดของ ศาสตร์สมัยใหม่กับภูมิปัญญาของชาวกวย โดยใช้กรอบแนวคิดตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางตะวันตกคือ การพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคมและสติปัญญา และวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในเขตอีสานตอนล่าง ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับนอกจากจะเป็นการ

ค้นพบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาของชาวกูยแล้ว ยังจะได้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่าง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงเอกสารและข้อมูลเชิงพื้นที่ ดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ศึกษาบริบทเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กูย

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เนื้อหาที่ศึกษาครอบคลุมบริบทเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กูย

การศึกษาคุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยเป็นการศึกษาองค์ความรู้ต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่ การทำมาหากิน การใช้ชีวิตประจำวัน การจัดการ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค ภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ซึ่งถูกถ่ายทอดมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนเอาไว้ด้วยกันนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย แนวคิดและความหมายของคุณภาพชีวิต ภูมิปัญญาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต การประเมินคุณภาพชีวิต โดยดัดแปลงมาจากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ซึ่งครอบคลุมด้านครอบครัว สุขภาพ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาที่ดีที่สุดหรือมีความเกี่ยวข้องมากที่สุดโดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเอาไว้ล่วงหน้า ได้แก่ ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคู่ ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคู่ กำนันตำบลคู่ ผู้นำพิธีกรรม ครูภูมิปัญญาและประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่มีข้อมูลจำนวน 20 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง

4) เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด หลักการความเป็นมา กระบวนการสร้างคุณภาพชีวิตของชาวกูย

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อทราบถึงทิศทางและการพัฒนาแนวคิด กระบวนการสร้างคุณภาพชีวิตของชาวกูย

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ในการสร้างคุณภาพชีวิตของชาวกูย ร่วมกัน

- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเอง
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการไปพร้อมกับการดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม โดยนักวิจัยได้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อความถูกต้องของข้อมูลและตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 7) การนำเสนอผลการศึกษารวบรวม นำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาของผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

จากการศึกษาภูมิปัญญาของชาวกูย พบว่าชาวกูยมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย คือด้านประเพณีและพิธีกรรม ด้านความเชื่อ ด้านโภชนาการ และด้านเทคโนโลยีพื้นบ้าน ซึ่งส่งสมสืบทอดมาตั้งแต่โบราณกาล ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย เป็นองค์ความรู้และเทคนิคที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาชาวกูยสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ

ชาวกูยในเขตอีสานตอนล่างนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผี การนับถือนี้เป็นความเชื่อที่ได้รับสืบทอดกันมาซึ่งความเชื่อดังเดิมเกี่ยวกับการนับถือผีสามเทวดาและไสยศาสตร์ ความเชื่อเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับวิถีของชาวกูยตั้งแต่เกิดจนตาย การนับถือศาสนาของชาวกูยมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำในด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ชาวกูยจะไปทำบุญและประกอบกิจการทางศาสนาที่วัดเหมือนชาวพุทธไทยโดยทั่วไป การไปทำบุญที่วัดของชาวกูยนอกจากพิธีทางศาสนาแล้ว ชาวบ้านจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วให้มารับส่วนบุญด้วยโดยเฉพาะผีปู่ตา เช่น การทำบุญสาก (จาซาก) หรือการทำบุญในวันเพ็ญเดือนสิบ ส่วนประเพณีความเชื่ออื่นๆ ที่ชาวบ้านปฏิบัติติดต่อกันมาแสดงให้เห็นถึงลักษณะความผูกพันของชาวกูยกับบรรพบุรุษ

ภูมิปัญญาด้านประเพณีและพิธีกรรม

ชาวกูยมีประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความเป็นพวกเดียวกันและเป็นสิ่งช่วยยึดเหนี่ยวคนในสังคมให้มีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกันอีกด้วย ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวกูยประกอบไปด้วยประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การเลี้ยงบุตรและการอบรม การสมรส ประเพณีเกี่ยวกับการตาย และประเพณีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

ภูมิปัญญาด้านอาหาร

การบริโภคอาหารของชาวกูยมีความหลากหลายตามธรรมชาติ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย ทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน ถือเป็นยา รักษาอายุให้ยืนยาวได้ ช่วยป้องกัน รักษาสุขภาพ

ของประชาชนให้สามารถดูแลรักษา สุขภาพในเบื้องต้นไว้แต่เนิ่นๆ และสามารถมีอายุยืนยาว ชาวทวยจะรับประทานข้าวเจ้าเป็นหลัก และรับประทานข้าวเหนียวเป็นครั้งคราว อาหารที่รับประทานเป็นประจำคือพริกตำและแกงกบหรือกบย่าง พริกตำจะใส่พริกสด เกลือ และหัวหอม ตำเข้าด้วยกัน แกงกบเหมือนต้มโคล้งใส่ใบไม้ที่มีรสชาดเปรี้ยว เช่น ใบมะขาม ใส่พริกสด ใส่หัวหอม กับข้าวเหล่านี้จะรับประทานกับพืชผักตามรั้วบ้านเท่าที่หาได้

ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค

ชาวทวยมีภูมิปัญญาในการรักษาโรคหลายชนิด เช่น ภูมิปัญญาการเป่ารักษาโรคงูสวัดแบบโบราณ การรักษาด้วยการเคี้ยวหมากพลูและท่องคาถากำกับ หลังจากนั้นก็เป่าไปที่ผู้ป่วยตามลำดับที่เกิดอาการผื่นขึ้นและจะเป่าอยู่ประมาณ 7 วัน อาการจะค่อยๆ ทุเลาลงตามลำดับจนหายในที่สุด ภูมิปัญญาการรักษาของหมอเป่ากระดูก ก่อนเข้ารับการรักษา หมอพื้นบ้านจะสอบถามสาเหตุของการเจ็บป่วยว่าเกิดจากสาเหตุอะไร เช่น ประสบอุบัติเหตุ ลื่นล้ม จนทำให้เกิดอาการกระดูกหักหรือกระดูกเคลื่อน หลังจากปฐมพยาบาลแล้วก็ตรวจดูอาการโดยใช้มนต์คาถาเป่าใส่นิ้วมือ กัด คลำกระดูกที่ปวด หักหรือเคลื่อน หากผู้ป่วยมาหาหมอพื้นบ้านด้วยการใส่เฝือกก็จะเริ่มทำการเป่าทั้งที่คนป่วยใส่เฝือก นอกจากนี้ชาวทวยยังมีภูมิปัญญาในการรักษาโรคอื่นๆ อีกด้วย เช่น การรักษาโรคไส้เลื่อน หมอจะจับท้องดูบริเวณที่เจ็บ นวดท้องน้อยให้อ่อนลง เมื่อท้องอ่อนแล้วจะใช้มือล้วงขึ้นว่าข้างในมีไหม ข้างนี้มันต้องตึง ข้างนี้ไม่เลื่อนก็ไม่ตึง หลังจากนั้น โยกบริเวณหน้าท้องน้อยขึ้น ค่อยๆ ดึงขึ้น ถ้าตึงแรงจะเจ็บแรงเมื่อโยก ดึงเสร็จแล้วก็จะไม่เจ็บ โรคริดสีดวงเกิดจากอาการท้องผูกอยู่เสมอ ทำให้อุจจาระถูกกับปากทวารหนักจนเป็นแผลมีอาการคันทวารมีโลหิตออกจากทวารและอาจมีเนื้องอกออกมาเป็นติ่งเนื้อไก่ หรือกลีบมะไฟ การรักษาริดสีดวงทวารจะใช้สมุนไพร 3 ชนิด โดยใช้วิธีต้ม เป็นต้น

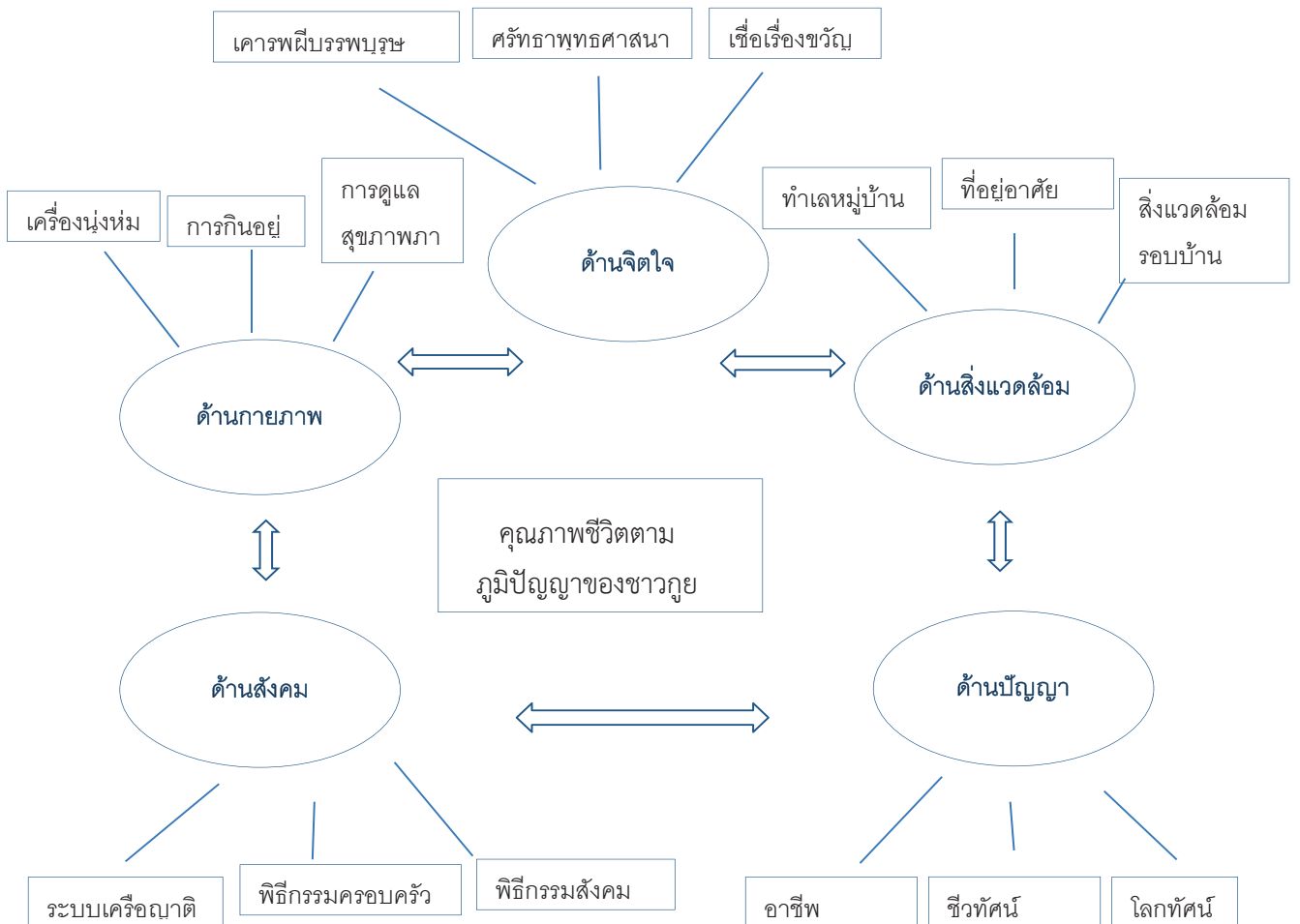
วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ทวย มีมิติสำคัญๆ คือ คุณภาพชีวิตของคนเป็นคณา และคุณภาพชีวิตของคนที่ยังเป็นสังคม คุณภาพชีวิตในระดับสังคมของชาวทวยคือการที่สังคมของชาวทวยมีความเชื่อ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ดำรง ซึ่งส่งผลให้ผู้คนในสังคมของชาวทวยมีรากเหง้าที่ตนเองและเพื่อนร่วมสังคมคนอื่นๆ สามารถที่จะนึกถึงแล้วชื่นชมหรือภาคภูมิใจ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ภูมิปัญญา ความเชื่อ

คุณภาพชีวิตของชาวทวยยังแบ่งเป็นคุณภาพชีวิตในระดับโลกๆ และคุณภาพชีวิตในระดับที่เหนือโลก ชาวทวยศรัทธาในพุทธศาสนาผสมผสานกับการเคารพวิญญาณบรรพบุรุษ ชาวทวยจึงถูกสอนว่าอะไรบ้างที่เราควรแสวงหาในชีวิตนี้ เมื่อพบแล้วก็จงปฏิบัติตามคำสอนที่จะเกื้อกูลให้เราเข้าถึงสิ่งนั้นๆ ได้ ประโยชน์อย่างที่สองนั้นหมายถึงสิ่งที่เราสามารถเข้าถึงได้หลังจากที่ละชีวิตในโลกนี้ไปแล้ว ชาวทวยเชื่อว่าหลังจากตายแล้วชีวิตของเรายังไม่สิ้นสุด ชีวิตหลังความตายจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าชีวิตในโลกนี้ก่อนที่เราจะตายเราได้ใช้ไปอย่างไร หากใช้อย่างมีคุณธรรม ชีวิตหลังความตายก็จะดี ตรงกันข้าม หากใช้อย่างปราศจากคุณธรรม ชีวิตหลังความตายก็จะไม่ดี

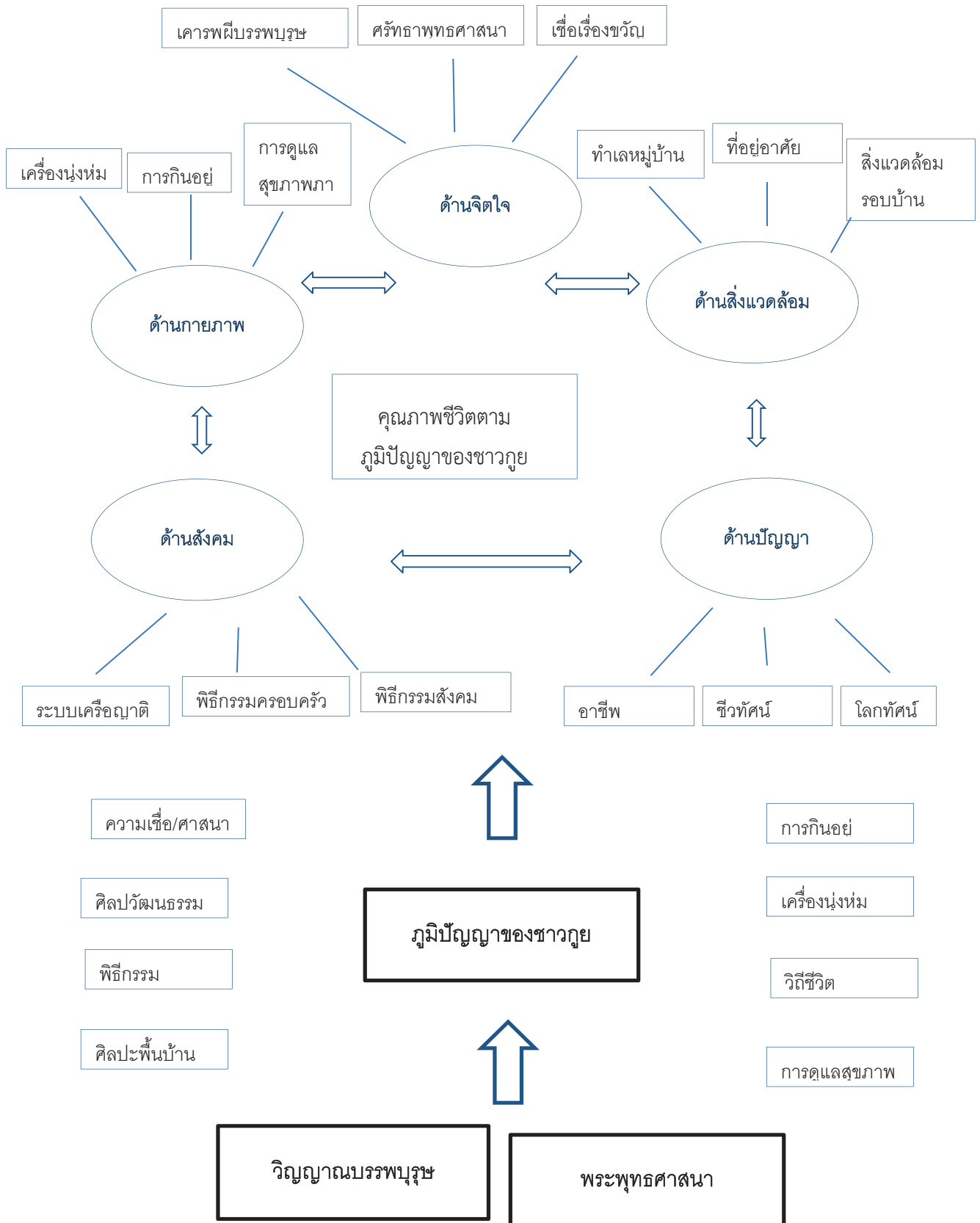
คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวทวยยังแบ่งเป็นคุณภาพชีวิตทางกายและคุณภาพชีวิตทางใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติสมัยใหม่ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มุ่งการตอบสนองภายนอกเป็นส่วนใหญ่ เช่น

การมีปัจจัย 4 บริโศกอย่างเพียงพอ การมีระบบเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง ความปลอดภัยใน การดำเนินชีวิตที่มั่นคง และการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล แต่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์จะให้ความสำคัญทั้งกายและจิต โดยเชื่อว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของมนุษย์ต้องทำให้ครบทั้งสองด้านไปพร้อมๆ กัน

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการของชาวกูย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวกูยสอดคล้องกับภูมิปัญญาตะวันออก กล่าวคือมีลักษณะเป็นแบบองค์รวมและบูรณาการ ซึ่งจะเห็นได้จากหลักคำสอนในทางศาสนาและภูมิปัญญาตะวันออกที่พูดถึงวิธีการแก้ปัญหา หรือภัยที่คุกคามคุณภาพชีวิตมนุษย์ทั้งภายนอกและภายใน ล้วนเป็นแบบสร้างสรรค์เชิงบูรณาการและแบบองค์รวม คือไม่มองโลกและชีวิตแบบแยกส่วน ไม่มองธรรมชาติภายนอกกว่าเป็นศัตรูที่เราจะต้องเอาชนะด้วยการควบคุม บังคับ หรือมุ่งที่จะเอาชนะธรรมชาติ แต่กลับมองธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มนุษย์ และ สรรพสัตว์ทั้งหลายด้วยความเป็นกัลยาณมิตรเป็นเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตาย มองโครงสร้างองค์ประกอบของชีวิตแบบองค์รวมเป็นกายกับจิต ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องทำให้ครบทั้งภายนอก (ร่างกาย) และ ภายใน (จิตใจและปัญญา)

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาของชาวกูย

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาของชาวกูยมีลักษณะเป็นองค์รวม จากความเชื่อผีบรรพบุรุษกับศาสนาพุทธก่อให้เกิดภูมิปัญญาด้านต่างๆ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาแบบบูรณาการเพราะครอบคลุมถึงกายภาพ จิตใจและอารมณ์ สิ่งแวดล้อม สังคมและปัญญา โดยคำนึงถึงด้านกายภาพก่อน ตั้งแต่อาหารการกิน การรักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ด้านจิตใจ คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมและพิธีกรรมครอบครัวและชุมชนที่ทำให้มีความสุขใจมีความสบายใจ มีความโปร่งโล่งใจสร้างความมั่นใจในด้านอารมณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมของชาวกูยนั้น ชาวกูยได้เชื่อว่าเป็นผู้รักในธรรมชาติ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติ พิถีพิถันในการเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน และในการปลูกเรือนที่อยู่อาศัย คุณภาพชีวิตด้านสังคม ชาวกูยมีผู้นำพิธีกรรมซึ่งเป็นหลักประกันให้เกิดความมั่นใจว่าการดำเนินชีวิตในช่วงต่อไปจะราบรื่นและเป็นปกติไปตามปกติของการเปลี่ยนแปลงตามแนวที่สังคมปฏิบัติสืบๆ กันมา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา คือการอบรมสั่งสอนความรู้จากรุ่นสู่รุ่น นำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างลงตัวช่วยแก้ปัญหาของชีวิตของบุคคลและสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่างนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับเชื่อในเรื่องผีก่อให้เกิดภูมิปัญญาของตนเอง ชาวกูยมีความเชื่อเกี่ยวกับผีที่สำคัญ 2 ประเภทคือ ผีปู่ตา และผีบรรพบุรุษในสายตระกูล ความเชื่อแบบพราหมณ์หรือไสยศาสตร์ เป็นความเชื่อทั่วไปของคนไทยเกี่ยวกับอำนาจเวทย์มนต์ คาถาอาคม หรือพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์เครื่องรางของขลังโดยมีจุดประสงค์เพื่อโชคลาภ ชัยชนะ ความสุข ความปลอดภัยในชีวิตและการรักษาผู้ป่วย เป็นต้น ส่วนความเชื่อแบบพุทธศาสนาเป็นความเชื่อในเรื่องบุญบาป กฎแห่งกรรม ความเชื่อในเรื่องกรรมครอบคลุมไปถึงการเชื่อว่ามีกรรมเป็นกำเนิด การเกิดมาดีหรือชั่วเป็นผลของการกระทำในอดีต ทำให้ผู้คนกลัวต่อความผิดและการลงโทษ ความเชื่อเหล่านั้นก่อให้เกิดภูมิปัญญาสั่งสมสืบทอดมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้เป็นเพราะชาวกูยนับถือผีบรรพบุรุษและศาสนาพุทธ ก่อให้เกิดภูมิปัญญาความเชื่อที่สืบทอดกันมา สอดคล้องกับแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (Phongphit, 2005) ที่ว่า ภูมิปัญญาคือศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตซึ่งผู้คนได้สั่งสมสืบทอดกันมาช้านานจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย สู่ลูกหลาน

ภูมิปัญญาของชาวกูยสั่งสมกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เช่น การบำบัดรักษาความเจ็บป่วยโดยใช้วิธีการแบบพื้นบ้าน หมอพื้นบ้านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ยาสมุนไพรที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและสังเคราะห์ขึ้น ผ่านการสังเกต ทดลองใช้ คัดเลือกและถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาสืบทอดกันมา สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของสามารถ จันทร์สุรย์ (Chansuraya, 1993) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้างทั้งลึก ที่ชาวบ้านคิดเองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย นอกจากนี้ ภูมิปัญญาการรักษาโรคของชาวกูยเกี่ยวข้องกับการนำสมุนไพร เวทย์มนตร์คาถาและเครื่องบูชาครู มาผสมผสานในการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วย หมอพื้นบ้านเป็นผู้มีบทบาทในการบำบัดรักษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ชาย โพธิสิตา (Phothisita, 2013) ที่ได้ศึกษาพบว่า

ความเจ็บป่วยมีสาเหตุจากสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่วิญญาณบรรพบุรุษหรือภูตผีและวิญญาณชั่วร้าย ซึ่งเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติทำให้เจ็บป่วย เกิดจากการละเมิดข้อห้ามบางอย่าง การบำบัดรักษาความเจ็บป่วยจะต้องประกอบพิธีกรรมขอขมาหรือเอาอกเอาใจภูตผีเหล่านั้น เช่น การเซ่นไหว้ บวงสรวงอ้อนวอนหรือขับไล่สิ่งชั่วร้ายเหล่านั้น สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการแพทย์ที่ว่าความคิดหลักของมานุษยวิทยาการแพทย์มี 2 ประการคือ การรักษาเยียวยาของคนในกลุ่มสังคมที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีต่ำ เป็นไปตามความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดโรคของชุมชนกลุ่มนั้น และการรักษาเยียวยาและความเชื่อในการรักษาพยาบาลนี้ เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมนุษย์ไม่ใช่จารีตประเพณีที่แปลกประหลาดแต่อย่างไร

ภูมิปัญญาการรักษาโรคของชาวกูยเป็นการนำสมุนไพรมาใช้ทำยา สมุนไพรหมายถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมากมายอันได้แก่ พืช สัตว์ จุลินทรีย์ ธาตุวัตถุ ที่ใช้แปรสภาพ ผสม ประจุเป็นยาเพื่อการบำบัดรักษาโรค สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (Wasi, 1998) ที่กล่าวว่า ฉะนั้น มนุษย์ สัตว์ พืช จุลินทรีย์ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศตามธรรมชาติจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จะเห็นว่าพืชเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์และสัตว์ หมอพื้นบ้านเป็นผู้มีบทบาทต่อแนวทางการพัฒนาการใช้สมุนไพรจากทรัพยากรธรรมชาติ ต้องทำความเข้าใจระบบนิเวศวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพ รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมุนไพรและสิ่งแวดล้อม ศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตสมุนไพรที่เกินดุลธรรมชาติ เพื่อนำความรู้ไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เป็นการพัฒนาการใช้สมุนไพรจากธรรมชาติและอนุรักษ์สมุนไพรอย่างยั่งยืน

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ การบริหารจัดการองค์กรชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพต่างๆ และมีระบบเทคโนโลยีในการผลิตจนทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์ก้าวพ้นความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่มีลักษณะทางกายภาพจนก่อให้เกิดวิถีแห่งการดำเนินชีวิตตามครรลองของสังคมที่ตกตะกอนทางจิตวิญญาณ นั่นก็คือระบบสังคมก่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ เรียกว่าเกิดความรู้ความเข้าใจในตนเองและสร้างบรรทัดฐานของสังคม เกิดโลกทัศน์ใหม่แห่งการหลุดพ้นจากความต้องการที่เป็นเพียงความจำเป็นขั้นพื้นฐานเคลื่อนไปสู่ความเป็นอิสระภาพ ภูมิปัญญาของชาวกูยมีคุณค่าทั้งทางกายภาพ จิตใจ และสังคม เป็นทั้งศิลปะและศาสตร์ของวิทยาการทุกแขนง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์แห่งตน ทำให้รู้จักสภาพชีวิตของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของวิลล จิโรจพันธ์ (Jirochapan, 2005) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแหล่งความรู้ที่ดี ชาวบ้านมีวิถีชีวิตของการดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และมีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติร่วมกัน ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นชุมชนทรัพยากรปัญญาอันเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่ควรรู้ รักษาและพัฒนาให้เกิดประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยครอบคลุมทุกองค์ประกอบของมนุษย์ทั้งทางกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคมและปัญญา ทั้งนี้เป็นเพราะชาวกูยนับถือศาสนาพุทธทำให้ได้รับคำสอนมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (P.A. Payutto, 1986) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ

เบียดเบียน แข็งแรงงามสง่า อายุยืน 2) มีอาชีพสุจริต มีวัตถุทรัพย์สินเงินทองไม่เดือดร้อน มีกินมีใช้ อย่างน้อยพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) ในทางสังคม มีสถานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับ 4) มีครอบครัวมีความสุข มีความสัมพันธ์ในครอบครัว วิธีชีวิตของชาวภูเขื่อนองครวม คือความสุขของปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนไปพร้อมกัน สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 1978 : 89) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

ชาวภูเขื่อนให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา (Phromtha, 2006) ได้เขียนตำราเรื่องศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตพอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตมีแง่มุมที่สำคัญที่ใช้เป็นกรอบพิจารณาหลายชุด เช่น ชุดที่หนึ่ง แบ่งคุณภาพชีวิตออกเป็นคุณภาพชีวิตของคนเป็นคณา กับคุณภาพชีวิตของคนที่อยู่รวมกัน ชุดที่สอง คุณภาพชีวิตทางกายกับคุณภาพชีวิตทางใจ ชุดที่สาม คุณภาพชีวิตในระดับโลกๆ กับคุณภาพชีวิตในระดับที่เหนือโลก

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวภูเขื่อนไม่ได้แยกออกคนออกจากชุมชนสังคม ไม่ได้แยกร่างกายออกจากจิตใจ การดูแลและการรักษาอาการเจ็บป่วยแม้จะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลก็ตาม แต่ชาวภูเขื่อนเชื่อว่าต้องให้การดูแลเอาใจใส่อย่างดีตั้งแต่บุคคลในครอบครัว หมอพื้นบ้านและชุมชนซึ่งรวมกันอยู่อย่างเหนียวแน่น โดยระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของชาวภูเขื่อนจะเป็นไปในลักษณะเอื้ออาทรกันสูง ช่วยเหลือกันและกันด้วยจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ซึ่งสืบเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิม สอดคล้องกับพิมพัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และคณะ (Pridisawat and others, 1986) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของชาวชนบทภาคอีสาน 2 หมู่บ้านพบว่า มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและรักษาสุขภาพออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับครอบครัวซึ่งพฤติกรรมการรักษาจะเป็นไปตามเหตุผลที่พ่อบ้านและแม่บ้านได้ปรึกษาและตกลงร่วมกัน ระดับเครือญาติซึ่งพฤติกรรมการรักษาสุขภาพจะเป็นไปตามการตัดสินใจของผู้อาวุโส ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการที่ผู้อาวุโสปฏิบัติกันมา และระดับชุมชน ความสัมพันธ์ในระดับชุมชน ส่งผลต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกันค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ที่กล่าวถึงสังคมหนึ่งๆ ว่า สังคมประกอบขึ้นด้วยโครงสร้างต่างๆ โดยโครงสร้างของสังคมก็คือส่วนประกอบของสังคมนั่นเอง แต่ละโครงสร้างจะทำหน้าที่ประสานกัน ถ้าขาดโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งสังคมนั้นก็จะเสื่อมลง โครงสร้างแต่ละโครงสร้างล้วนมีผลต่อกันและกัน หากโครงสร้างหนึ่งทำหน้าที่ไม่ดีก็จะส่งผลต่อโครงสร้างอื่นๆ สุดท้ายก็จะทำให้สังคมนั้นเสื่อมทรามหรือล่มสลายไป (Mettarikanon, 1986)

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ภูเขื่อนสัมพันธ์กับความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ แต่ละสายตระกูลจะมีผู้อาวุโสประจำสายตระกูลเพื่อทำพิธีกรรม ผู้อาวุโสจะได้รับการเคารพเชื่อฟังจากสมาชิกในตระกูล คติความเชื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากรของชุมชน การจัดระเบียบเครือญาติ สอดคล้องกับสมหมาย ชินนาค (Chinnak, 1996) ได้ศึกษาเรื่องผีปะกำ : คติความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวไทยกวย (ส่วย) เลี้ยวช้าง จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ผีปะกำเป็นผีที่อยู่ประจำในหนังปะกำ ชาวภูเขื่อนเชื่อว่าประกอบด้วยวิญญาณ 2 ประเภทด้วยกันคือ พระครู ซึ่งเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่มีสถานภาพเทียบเท่าและวิญญาณของบรรพบุรุษในสายตระกูลที่เคยเป็นหมอช้าง ชาว

กฤษณะเชื่อว่าผีปะกำสามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ดังนั้นจึงต้องเซ่นสรวงบูชาอยู่เสมอ และแนวคิดเรื่องผีปะกำยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบอำนาจของผู้อาวุโสในสายตระกูลอีกด้วย กล่าวคือคติความเชื่อเรื่องผีปะกำเป็นคติความเชื่อในเรื่องการถ่ายโอนอำนาจจากผีบรรพบุรุษไปสู่ผู้อาวุโสในสายตระกูล ทำให้ผู้อาวุโสได้รับความเคารพเชื่อฟังจากสมาชิกในวงศ์ตระกูลเป็นผู้นำในการประกอบพิธีเช่นบวงสรวงผีปะกำ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งการได้ทุกอย่างในพิธีกรรม และคติความเชื่อเรื่องผีปะกำยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างสังคมส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดระเบียบทางโครงสร้างเศรษฐกิจและการควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชน บทบาทของชายและหญิง การจัดระเบียบครอบครัว เครือญาติและสายตระกูล

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยเกี่ยวข้องกับความเชื่อในพุทธศาสนา นอกจากชาวกูยจะนับถือวิญญาณบรรพบุรุษแล้วชาวกูยยังมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอีกด้วย พิธีกรรมของชาวกูยจะเป็นการผสมผสานความเชื่อแบบผีกับความเชื่อในพุทธศาสนาอย่างลงตัว ก่อให้เกิดกำลังใจและพลังในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับ ชิตชัย ไชยรัตน์ (Chairata, 1993) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท : ศึกษากรณีอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนในชนบทยังมีรายได้มากขึ้นเพียงใด คุณภาพชีวิตยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น ประชาชนชนบทยิ่งมีการศึกษาสูงขึ้นเพียงใดคุณภาพชีวิตของเขาก็จะยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น ประชาชนในชนบทยิ่งมีความเชื่อศรัทธาในศาสนามากขึ้นเท่าใด คุณภาพชีวิตยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น

ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวกูยเป็นฐานของพฤติกรรมสะท้อนถึงลักษณะการประนีประนอมเพื่อการอยู่ร่วมกัน พิธีกรรมต่างๆ ได้นำเอาความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ ทัศนคติที่เกิดขึ้นหรือเป็นอยู่ในสังคมหรือที่เป็นอุดมการณ์ของสังคมมากำหนดไว้ในพิธีกรรมเพื่อเป็นฐานความคิดและสิ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวกูยที่สำคัญ เช่น ภูมิปัญญาในพิธีกรรมแก้มอ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวกูยในการรักษาโรคด้วยเพลง ดนตรี ภูมิปะบายทางสังคม มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในครอบครัวหรือในสายตระกูลตลอดถึงสังคมของชาวกูย พิธีกรรมแก้มอจึงเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวกูยในทุกด้าน เป็นการละเล่นพื้นบ้านง่ายๆ แต่แฝงไว้ซึ่งความคิดในการดำเนินชีวิต ความงามแห่งเนื้อหาและภาษาในการขับร้องและคุณค่าด้านศีลธรรมสะท้อนภาพวิถีชีวิตของชาวกูยได้อย่างชัดเจน และเป็น การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตทั้งในส่วนของผู้ป่วยไข้เองและในส่วนของผู้คนในสังคม สอดคล้องกับ เครือจิต ศรีบุญนาท (Sriboonnak, 1996) ได้ศึกษาเรื่อง แก้มอ: การพ่อนรำในพิธีกรรมของชาวไทยกูยสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวกูยเป็นกลุ่มคนที่อยู่อยู่แถบจังหวัดสุรินทร์เป็นชนพื้นเมืองเดิมที่มีความชำนาญในการจับช้าง ชาวกูยมีความเชื่อในพิธีกรรมแก้มอซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยดนตรี ระเบียบทางสังคม เป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของชาวกูยอย่างมาก

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยด้านสังคมได้แสดงให้เห็นถึงกลไกในการควบคุมทางสังคมของในด้านการให้ความสำคัญกับลำดับความอาวุโสและฐานะทางสังคม ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าฐานะทางการเงิน จะเห็นได้ว่าในพิธีกรรมของชาวกูยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการและสั่งการมักจะเป็นผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน การให้ผู้อาวุโสมาเป็นผู้จัดเตรียมการในพิธีสำคัญเช่นนี้นั้นได้กลายเป็นสิ่งหล่อหลอมทำให้ระบบการเคารพอาวุโสยังคงดำรงอยู่ในสังคมของชาวกูย ซึ่งนั่นคือโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญของสังคมชาวกูย พิธีกรรมยังเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยควบคุมและประคับประคองสังคมของชาวกูยให้สามารถอยู่รอด

พิธีกรรมของชาวกูยนี้มีความเกี่ยวพันกันกับโครงสร้างหลักของสังคมชาวกูย ช่วยสร้างระบบความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนและญาติพี่น้อง ลักษณะสังคมของชาวกูยเช่นนี้ได้แสดงออกถึงความเป็นแกนกลางในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนและควบคุมระดับปกครองสังคมของชาวกูยให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรค่าแก่การศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชุมชน เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีแผนงานและส่งเสริมให้ชุมชนได้ศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติของประชาชนในท้องถิ่น อันจะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และควรมีการนำความรู้จากผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการเรียนการสอนในสถานศึกษา รวมถึงการเผยแพร่ไปสู่ชุมชนให้มีความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาการประเมินคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กูยและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ตามเกณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐบาล ผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

References

- Chairata, C. (1993). *Quality of Life of Rural Population: A Case Study of Fak Tha District, Uttaradit Province*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Chansuraya, S. (1993). *Wisdom and Rural Development*. Bangkok: Wisdom Foundation.
- Chanthong, I. (2001). *The Role of the Glamor Ceremony of the Kui Samrong Thap in Samrong Thap District, Surin Province*. Bangkok: Silpakorn University.
- Chinnak, S. (1996). *Pripakam: the Belief in Ancestor Spirits of Thai-kouy (Soai) Mahout Surin Province*. (Master Thesis). Bangkok, Thailand: Graduate School, Chulalongkorn University.
- Jirochapan, W. (2005). *Thai Arts and Culture*. Bangkok: Sangdaw.
- Kaomuangfang, S. (2010). *Model for Improving the Quality of Life of Farmers in Chiang Rai Province*. Chiang Rai: Chiang Rai Rajabhat University.
- Meekusol, P. (2002). *Social Development of the Khmer Ethnic Group, Pa Dong*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Mettarikanon, D. (1986). *Local History*. (2nd ed.). Khon Kaen: Klang Nana Tham.

- Motong, U. (2004). *The Believe in Spirit of Kui ethnic group in Thailand and Lao People's Democratic Republic*. Surindra Rajabhat University.
- Phongphit, S. (2005). *Network: Strategies for an Intense and Strong Community*. Bangkok: Institute for Promotion Community Enterprise.
- Phothisita, C. (2013). *Science and Art of Quality Research*. (6th ed.). Bangkok: Amarin Printing.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (1986). *Buddhadhamma*. (3rd ed.). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phromtha, S. (2006). *Religion for the Development of Quality of Life*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- Pridisawat, P and others. (1986). *Health Care Behaviors of Northeastern Rural People*. Bangkok: Mahidol University.
- Sriboonnak, K. (1996). *Glamor: Dancing in the Rituals of the Thai Kui in Surin Province*. Surin: Surin Rajabhat Institute.
- Wasi, P. (1998). *The New Path of Health Encouraged: Creating Prosperity for Life and Society*. Bangkok: Mho Chao Baan.